

TÜRKÇE-FARŞÇA MANZUM SÖZLÜKLERDEN TUHFE-İ ŞÂHİDİ (METİN)

Atabey KILIÇ*

ÖZET

Klâsik Türk Edebiyatı sahasında manzum eserler arasında üzerinde çalışılmayı bekleyen alanlardan birisi de manzum sözlüklerdir. Manzum sözlükler son zamanlarda gerek kendilerini tanıtır nitelikte yazılar, gerekse metinlerinin neşri suretiyle dikkat çekmektedir. Bu eserlerin bir kısmı yazıldıkları dönemde sıbyan mekteplerinde ders kitabı olarak okutulmuş, bir kısmına ise daha sonraki yıllarda şerhler yapılmıştır. Hatta bu eserlerin önemli olanlarından bir kısmı bir mecmua içerisinde bir araya getirilmiştir. Bu mecmualardan biri de Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026 numarada kayıtlıdır. Bu çalışma çerçevesinde, daha önce bazı kaynaklarda hakkında belli ölçüde bilgi verilmiş bulunan Tuhfe-i Şâhidî'nin metnini, Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026 numarada kayıtlı bulunan manzum sözlük mecmuasının 41b-72a varakları arasında yer alan nüshasından hareketle bilim dünyasının istifadesine sunmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler : Manzum Sözlükler, Tuhfe-i Şâhidî, metin neşri

ONE OF THE TURKISH-PERSIAN VERSE DICTIONARIES: TUHFE-I ŞÂHİDİ (TEXT)

ABSTRACT

In Classical Turkish Literature verse dictionaries are the books which are waiting for being studied. Nowadays it is common to introduce and present these verse dictionaries. Some of verse dictionaries were used as a textbook in primary schools and commentary texts were written on some of them. Also some an important number of them were collected in mecmuas. One of this mecmuas is recorded with number 4026 Library of Konya Mevlânâ Museum. In this paper we aim to introduce Tuhfe-i Şâhidî which takes place in this mecmua between 41b-72a.

Key words: Verse Dictionaries, Tuhfe-i Şâhidî, text publishing

Tuhfe-i Şâhidî, Muğlalı İbrahim Şâhidî Dede(öl. 1550)'nin en meşhur eseridir. Tuhfe, *Bu hisâb üzr'it bu mısra'dan şumâr*
"Kaldı sende Şâhidî nev-yâdgâr"¹

beytindeki tarih mısraının işaret ettiği üzere H. 921 / M. 1514'te kaleme alınmıştır. Şâhidî, eserini Anadolu sahasında yazılan manzum sözlüklerin pek çoğuna ilham kaynağı olan Tuhfe-i Hüsâm'a nazire olarak yazmıştır. Tuhfe-i Şâhidî de Tuhfe-i Vehbî gibi asıl sözlük kısmından önce gelen besmele, hamdele, salvele ve sebab-i telif kısımlarına sahiptir. 61 beyitten oluşan bu kısımdan sonra gelen asıl sözlük kısmı 451 Beyitten oluşmaktadır. Bu kısımdaki kelime sayısı 1400 civarındadır.²

Tuhfe-i Şâhidî, tertip ve kelime kadrosundaki zenginlik sebebiyle, daha sonra yazılan pek çok manzum sözlüğe örnek olmuştur. Kusûrî'nin Tazmîn-i Tuhfe-i Şâhidîsi, Denizlili Mustafâ b. Osman Keskin'in Manzûme-i Keskin'i³ ve Antepli Fedâî Mehmed'in Tuhfe-i Fedâî'si gibi eserler Şâhidî lûgatına nazire olarak yazılmışlardır. Bunların yanı sıra Şâhidî'ye şerhler de yapılmıştır.⁴ En meşhurları içerisinde Sûdî-i Bosnavî'nin "Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî"si, Abdülkâdir b. Ömer Bağdâdî'nin "Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî"si, Abdurrahmân b. Abdullâh-ı Kuddûsî'nin "Tuhfetü'l-Mülûk"ı , Nâdîde Ahmed Hâfız'ın "Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî"si ve Pîrî Paşa-zâde Mehmed

* Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü KAYSERİ atabeykiliç@gmail.com

¹ Tuhfe-i Mîr, Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa No. 1477, vr. 326b.

² Zehra Gümüş, *Pîrî Paşa-zâde Cemâlf Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr [Tuhfe-i Şâhidî Şerhi], (İnceleme-Tenkitli Metin- Sözlük-Tıpkıbasım)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2006, s. 10; A. Hilmi İmamoglu, *Farsça-Türkçe Manzum Sözlükler ve Şâhidî'nin Sözlüğü...*, s.35-36.

³ Atabey Kılıç, Mustafâ bin Osmân Keskin, *Manzûme-i Keskin*, Laçın Yayınevi, Kayseri 2001.

⁴ Yusuf Öz, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri*, Selçuk Üniversitesi Yayını. Konya 1999. s.23-111.

Cemâli'nin "Tuhfe-i Mîr"i yer almaktadır. Bunlardan sadece son zikrettiğimiz eser üzerinde bir çalışma yapılmıştır.⁵

Biz bu çalışma çerçevesinde ana hatlarıyla tanıtmaya çalıştığımız Tuhfe-i Şâhidî'nin metnini, Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026 numarada kayıtlı bulunan manzum sözlük mecmuasının 41b-72a varakları arasında bulunan nüshasından hareketle bilim dünyasının istifadesine sunmaya çalışacağız. Eserin yukarıda da belirttiğimiz üzere sadece Türkiye kütüphanelerinde pek çok nüshası bulunmaktadır. Elde bulunan, kayda geçmemiş nüshaları da bulunacağı için, şu hâlde eserin ilmî usullerle tenkitli neşrinin yapılması pek mümkün görünmemektedir. Fakat, edebiyatımız, özellikle de sözlük bilimi, Mevlevî ve çocuk edebiyatı için önemi gözardı edilemeyecek kadar fazla olan Tuhfe-i Şâhidî'nin metnini daha fazla geciktirmeden transkripsiyon harfleri ile ortaya koymak gerektiği de âşikârdır. Biz adı geçen nüshaya dayanarak Tuhfe-i Şâhidî'nin metnini neşrederken bazı hususlara da özellikle dikkat ettik. Bunlardan birincisi, nüshanın rivayetini hemen hemen her defasında aynen kabul ettik. Burada yaptığımız tenkitli neşir olmamakla beraber, elimizde bulunan nüshalardan, özellikle de Râşid Efendi Kütüphanesi 594 numaralı nüshayı metnin kontrolü için istifade ettik. Metinde yer yer karşılaştığımız bazı eksiklikleri ve müstensihthen kaynaklanan ufak tefek yanlışları bahsi geçen nüshalarla mukayese ettikten sonra tamir yoluna gittik. 4026 numaralı nüshada bulunmayan, fakat vezin ve anlam gereği olması gereken kelime veya ibareleri diğer nüshalarla teyit ettikten sonra metinde [] işaretinin içerisinde göstermek suretiyle verdik. Yazmada gördüğümüz derkenar kabili metinleri de dipnot hâlinde vermeye çalıştık.

⁵ Zehra Gümüş, Pîrî Paşa-zâde Cemâli...

- [41b] **Tuḥfe-i Şāhidī**
- Bismillāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm
(Mefāilün mefāilün feülün)
- 1 Be-nām-ı Ḥālīk u Ḥayy u Tüvānā
Ḳādīm ü Ḳādir ü Bīnā vü Dānā
- 2 Şenā vü ḥamd ü şükr-i bī-nihāye
Sipās u minnet-i bī-ḥadd ü ğāye
- 3 Aña kim var idüp bu kā'ināti
Yaratdı hem ḥayāti hem memāti
- 4 Yoĝiken "ol" didi var oldı 'ālem
Hem itdi ḳudretiyle ḥāki ādem
- 5 Anuñ neslinden itdi enbiyāyı
Ḥuşūşā kim Ḥabībi Muştafāyı
- [42a] 6 Şalātıla selām ol şāha dā'im
K'anuñla dīn-i İslām oldı ḳā'im
- 7 Daḥı aşḥāb u āline ki bunlar
Anuñ şer'ine oldılar muşahḥar
- 8 Pes andan soñra bil merḥūm u maĝfūr
Ḥudāyī ol kemālātıla meşḥūr
- 9 Ki vālidür bu muḥtāc u gedāya
Ola rüḥına raḥmet bī-nihāye
- 10 Daḥı ma'sūm iken cehdile merḥūm
Oḳutmuşdı luĝatler baña manzūm
- 11 Oḳıdum evvelā Tuḥfe-Ḥüsāmı
Mu'aṭṭar old'anuñla can meşāmı
- 12 Daḥı manzūm oḳıtdı çok luĝāti
İçürdi ṭab'ıma āb-ı ḥayāti
- 13 Şu resm oldum luĝat 'ilminde māhir
Luĝat kim bilmesem olaydı nādir
- [42b] 14 Gedā deh sāle oldıḳda Ḥudāyī
İdüp rıḥlet ḳodı dār-ı fenāyı
- 15 Baña k'oldı luĝat 'ilmi musaḥḥar
Ne 'ilme başlasam oldı müyesser
- 16 Ḥuşūşā 'ilm-i Rabbānī ki Sulṭān
Celāle'd-dīn dimişdür maĝz-ı Ḳur'ān
- 17 Kitāb-ı Meşnevī kim ḳūt-ı candur
Ziyā vü nūr-ı çeşm-i 'aşıḳandur

- 18 Baña keşf oldı bî-ta'lim üstād
Anuñla iderim 'uşşāķı irşād
- 19 Yaķın bildüm ki bir nev-reste ma'süm
Luġatler oķıya veznile manzüm
- 20 Aña her 'ilm olur elbette āsān
Olur 'ālemde bir merd-i sühan-dān
- 21 Hūdā şād eyleye rūhuñ Hüsāmiñ
Vire cennetde a'lāsın maķāmiñ
- [43a] 22 Getürdi nazma bunca dürr-i meknün
Selīs ü şūh u reng-āmiz ü mevzün
- 23 Cihanda yakdı bir şem'-i münevver
Söyünmez haşre dek nef'in görürler
- 24 Hādīşinde buyurđı faħr-ı 'ālem
Bu ma'nāyı ki oldur ħayr-ı ādem
- 25 Ki ola dā'imā ħayrāta sā'ī
İdeler ħalkı andan intifā'ı
- 26 Diledüm ki yazam bir ħoşça nāme
Nazīre ola ol Tuħfe-Hüsāma
- 27 Ki bunda daħı ola çok fevā'id
Niçe nef' ideler andan zevā'id
- 28 Şekerden gūne gūne pişse ħelvā
Olur bir zevķ herbirinde tenhā
- 29 Müzeyyen olsa bir maħbüb-ı zībā
Giyüp envā'-ı elvānıla dībā
- [43b] 30 Virir her reng aña bir dürlü zīnet
Gelür 'uşşāķa dürlü dürlü ħālet
- 31 Ne deñlü var ise anda cevāhir
Getürdüm bunda illā k'ola nādir
- 32 Kōdum anları k'isti'māli yoķdur
Velī olmayan anda bunda çokdur
- 33 Getürdüm Meşnevīden çok ħarāyib
Ki ola mevlevīler buña rāġıb
- 34 Olan baħr anda vardur bunda ammā
Daħı var bunda niçe baħr-ı ra'nā
- 35 Yoķ anda daħı kıt'oldukça āħır
Getürdüm baħrını içinde birbir
- 36 Tamām oldukça her bir kıt'a mevzün
Yazardum anda bir beyt-i hümāyün

- 37 Ki ola Fārsī bir mıṣra‘ı hem
Biri Türkī ola ne biş ü ne kem
- [44a] 38 Ki Türkī Farsiye ola muḳābil
Bilür ehli k’olur bu nazm müşkil
- 39 Bu resme eyledüm ol beyti tertib
Ki bile mübtedī aḥvāl-i terkib
- 40 Çü elṭāf-ı Ḥudā gösterdi itmām
Didim ben daḥı Tuḥfe-Şāhidī nām
- 41 Gedāyem Şāhidī-yi Mevleviyem
Diyār-ı Menteşede Muḡlaviyem
- 42 Bi-ḥamdi’llah ki merd-i ma‘nevīyem
Ki ḡavvāş-ı biḥār-ı Meşnevīyem
- 43 Murādım bu ki Tuḥfem bula şöhret
Gele evzānıla eṭfāle ḳudret
- 44 İdeler Fursile evzānı ḥāşıl
Olalar ‘ilm-i Mevlānāya ḳābil
- 45 Zihī ‘izzet zihī devlet sa‘ādet
Anuñ k’and’ola bu ‘ilme liyāḳat
- [44b] 46 Velīkin ḳorḳaram bir cāhil-i dūn
Ki anuñ olmaya geḳ ṭab‘ı mevzūn
- 47 İdemez vezn ile taḳṭi‘i tefhīm
İde cehl ile her ma‘şūma ta‘līm
- 48 Rekik ögrede bu mevzun kitābı
Ḥarāb ide o ṭab‘-ı müsteṭābı
- 49 Yaḳīn bilgil ki bir oḡlancık evvel
Oḳuya şi‘ri nā-mevzūn u mühmel
- 50 Olur ṭab‘ı rekik ü süst ü maḡbūn
Ḳalır maḥrūm olunmaz daḥı mevzūn
- 51 Meger bir ḥāzık u üstād-ı kāmil
Anı cehdile ide vezne ḳābil
- 52 Gelür vezne velī bulmaz selāset
Ḳalır ṭab‘ında elbet bir rekāket
- 53 Ḳosañ egrile bir tāze nihāli
Büyüse ṭoḡrılır m’añla mişāli
- 54 Ya yeñi bardaḡa kim ola ol ḥāk
Ḳoyasñ bevli yumaḳ ide mi pāk
- 55 Ḥudā ḳahr eylesün ol cāhili kim
Oḳıdur nazmı keḳ olup mu‘allim

- 56 Aña kim olmadı manzûm-ı maqdûr
Çü ta'lim itmek ister bâri menşûr
- 57 Hârâb itmişdürür Tuḥfe-Ḥüsâmı
Niçe kej ṭab' u nâ-mevzûn u 'âmî
- 58 Benüm bu Tuḥfemi sen şakla yâ Rab
Şulardan k'olmaya ṭab'ı mühezzeb
- 59 Naşib itme bunı zihni şakîme
Naşib it zihni pāk ü müstakîme
- 60 Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
Dürüş cân-ı peder 'ilme dün ü gün
- 61 Kim itse Şâhidîyi ḥayrıla yâd
İki 'âlemde yâ Rabb eyle dil-şâd
- [45b] ***Baḥr-ı evvel kıt'a der-baḥr-ı münsariḥ-i maṭviyy-i mekşûf***
(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)
Tañrınıñ adıdurur Īzed ü Yezdan Ḥudây
Daḥı büzürg ulu yol gösterici reh-nümâ
Hem daḥı peygâmb-ber ol kim vire Ḥaḫdan ḥaber
Bay [u] tüvangerdürür yoḫsula dirler gedây
Leb ṭudaḫ u ruḫ yañaḫ çeşm ü göz ü rüy yüz
Kırpige müjgan müje dest el ayaḡ oldı pây
- 65 Güş kulaḡ u dūş omuz mūş şıçan u hūş uş
Dūd tütün būd idi zūd tiz ü rūd çay
Kârd bıçaḫ ârd un demrene peykan dimiş
Nîze sūñü zih kiriş tîr ü kemân oḫ u yay
Ḥûr güneş ü yir zemîn jāle çiy gök āsmân
Yaḡmura bārân digil ebr bulut mâh ay
Gāv öküz ester қаtır ḥar eşek üştür deve
Esb at u mādîyan kışraḡ u hem kürre ṭay
Nâḫır u ṭanburdurur çeng ile şeştâ rebâb
İḫlîḡ u ber-baṭ ḫopuz dumrı düdük deff ü nây
- [46a] 70 Fâ'idesüz bir 'abeş nesneye bî-hüde di
Hem daḥı bî-hüde söz söyleyici jāj-ḫây
Bu sözimi ezber it gönlüñüñ aç pasını
İn sūḫânem yâd kün jeng-i dilet mîzidây
Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün
Kim bu kitâbı oḫur 'ilm olur aña ḫolay
- 1 Lü'lü-i terdür dişüñ lâle-i ḥamrâ yüzüñ
'Anber-i sārâ şaçüñ nergis-i şehlä gözüñ

- Müfte‘ilün fā‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün
Münserih keşf-i ṭayy feth ola budur sözüñ
- Baḥr-ı şānī kıṭ‘a der-baḥr-ı serī‘-i maṭvī**
(Müfteilün müfteilün fāilün)
- Git birev ü söyle bigū gel biyā
Ez çi neden çün nite niçün çirā
- İç ṭona şalvār di yeñ āstīn
Gönleğe pīrāhen ü kaftan kabā
- 75 Nağz digil gökcege beynīye mağz
Çağz u vezağ ğükdürür ḳurbağa
- Oldı derīce terece der ḳapu
Kūşe bucaḳ orta miyān ev serā
- [46] Hıvış hısm ḳavm ü ḳabile tebār
Yada di bī-gāne biliş āşinā
- Gürbe kedi nāve senit ḳaravaş
Oldı perestār dededür niyā
- Telle faḳ u dām ṭuzaḳ nām ad
Şām ile bām aḥşam ṭañ çañ derā
- 80 Ṭuz nemek ü etmek et nān gūşt
Māst yoğurt bozca aşı mastabā
- Buğdaya gendüm di vü erzen ṭaru
Arpa vü bögrülce cev ü lūbiyā
- Arğa di kārīz oluḳ nāv-dān
Daḥı degirmen nedürür āsiyā
- Hem çü tu kes mīnenümāyed merā
Sencileyin kimse görünmez baña
- Müfte‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün
Ey şeh-i ḥübān-ı cihan merḥabā
- [47a] 2 Ey şanem-i dilber-i ḥulḳ-ı ḥasen
Dünyada ol ‘ömr-i beḳā ile sen
Müfte‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün
Baḥr-ı serī‘ oḳıyıcaḳ⁶ cān-ı men
- Baḥr-ı şālīş kıṭ‘a der-baḥr-ı müctess**
(Mefāilün feilātün mefāilün feilün)
- 85 Açıḳ küşāde vü pişāni alın ebrū ḳaş
Daḥı birāder [ü] hemrāh ḳardaş u yoldaş

⁶ Rāşid Efendi, nu. 594, vr. 4a, “Baḥr-ı Serī‘-i maṭvī” 4026 vr. 47a.

- Şamanlu balçuğa keh-gil kirec kec ü kum rîg
Sifal saşsıdurur hışt u seng kerpıc ü taş
- Şu âb u hâkdürür toprak âteş od yil bād
Hem eşk gözyaşıdur huşk [u] ter kuru ile yaş
- Hırıden almağ u şatmağ fūrūhten biğır al
Di sūd aşşıya kālā nedür metā‘ u kumāş
- Ekinci berz-ger ü kişt ekin şiyār u naşas
Bikār ek bider biç biküb dök çeç ü çāş
- 90 Barışmağ āşiti āmih̄ten qarışmağdur
Yavaş ne rām şavaş cenkdür dahı perhāş
- Oğı dürüş gice gündüz şıgırılın olma
Biğvān bigüş şeb u rüz hemçü gāv mebaş
- [47b] Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilāt
Seniñle olayıdum kâşki bā-tu büdem kâş
- 3 Hâyāl-i haṭṭ u hālîñ kılalı dilde qarār
Kara şaçun̄ gibi ‘ömrüm günü mi hâ[ke] qarār
Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilāt
Bu bağr-ı müctes-i mağbūnı bilgil itme firār
- Bağr-ı rābi‘ kıṭ‘a der-bağr-ı mütekarib***
(Feülün feülün feülün feül)
- Zeğān çaylağ oldı vü kartal dāl
Kebüter gögercin kanat perr ü bāl
- Sitāre vü aḡter digil yıldıza
Di Pervīne Ülker yeñi ay hilāl
- 95 Hilāle meh-i nev dinür Pārsī
Şaman uğrusı Kehkeşān aba şāl
- Arıya di zembūr u kend ü kovan
Şüküfe çiçek engebīn oldı bal
- Bölük şaç örüli vü şarkuğ [u] beñ
Di gīsū vü mergül ferhāl hāl
- Di oğlancığa küdek ü kink ü kerz
Cüvandur yiğit pūr oğul pīre zāl
- [48a] Bunamış ne fertüt kırğıl dümüy
Qarı pīre-zen ay u yıl mäh u sāl
- 100 Sühan dārem ez-dür bih ez-men sitān
Sözüm var eyü incüden benden al
- Fe‘ülün fe‘ülün fe‘ülün fe‘ül
Gidiser cemāl ü qalısar kemāl

- 4 Dilā ehl-i derd ol belāya ḥamūl
Ne kim gelse dil-berden eyle ḳabūl
Fe‘ülün fe‘ülün fe‘ülün fe‘ül
Tekārüb çü ḳaşr oldı buldı uşūl

Baḥr-ı ḥāmīs der-baḥr-ı muzāri‘-i aḥreb-i mekfūf-ı maḳşūr

(Mef’ülü fâilâtü mefâilü fâilün)

Dirler süciye bâde vü mül hem piyâle cām
Ḳırnaḳ kenîzek ü ḳula di bende hem ḡulām

Güncüşk ü serçe şırça daḥı âb-gînedür
Sürçe ḥayına ya‘nî bilaḡzed ḥaber peyām

Ber-benddür gömüldürük efsârdur yular
Fitrāk terki zîn eger oldı uyan ligām

- [48b] 105 Kef-gîr kepce tâbe tıḡan çölmege di dîḡ
Cüşîd ü puḡd ḳaynadı vü pişti çig ü ḥām

Şimşîr ü tiḡ di ḳılıca deşne ḥançere
Kîmuḥt şaḡrı ḳına ḡulâf ayd u hem niyām

Ṭam bām u borc vām u kös em ü murād kām
Hem kâmdur edim daḥı dirler dimāḡa kām

İy dest-gîr dâmenet ez dest-key hilem
Ey el ṭutıcı etegin elden ḳaçan ḳoyam

Mef’ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilât
‘İlm öğrenen kişi bulısdur yüce maḳām

- 5 Peyveste ḳurulu ṭuta elde ḳaşı kemân
Yâ Rab ne şūḥ-ı zālīm olur işbu bed-gümân
Mef’ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilât
Baḥr-ı muzāri‘ aḥreb ü mekfūfdür hemân

Ḳıṭ‘a-i sādīs der-baḥr-ı recez-i sālīm

(Müstef’ilün müstef’ilün müstef’ilün müstef’ilün)

- 110 Ḳarın şikem nāfe göbek beldür miyân ḳuşaḳ kemer
Daḥı zenaḥ-dandur eñek sine göḡüsdür daḥı ber

- [49a] Murḡ-ab çeraḡ ördek çakır tîzî küned ya‘nî ḳakır
Āhen demürdür mis bakır gümüş ne sîm altun ne zer

Erziz ḳalay u rüy tûc āsan geñez düşvâr güç
Ergeç nühâz u kebs ü ḳoç dişi vü erkek mâde ner

Kâr-ı nühüfte gizlü iş gândur cimâ‘ u būs öpüş
Ḥoy kerde ya‘nî derlemiş ‘avret zen ü şevherdür er

Ḥum küpdürür destî sebū ân-sū öte in-sū berü
Öñ ard aşāḡa yuḳaru pîş ü pes [ü] zîr ü zeber

- 115 Borcuñ öde vâmet güzâr arkam kaşı püştem bihâr
Bunda getür încâ biyâr anda ilet âncâ büber
Oturma bilmezlerle kaç kendüñi kırtar iy oğul
Menşin be-nâdânân güriz hōdrâ rehâ-kün iy püser
Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün
Haqqâ ki câhil şöhbeti nâr-ı cehennemden beter
- 6 Şâhâ sa'âdet ayı tıtdı ser-te-ser tâ âf-tâb
Tal'atıñ âfâka şaldı nūr u fer ⁷
Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün
Baħr-ı recezdür sâlim uş eczâ müşemmen pür-güher
Kaıf'a-ı sâbi' der- baħr-ı hezec-i aħreb ü maħbüz-ı maħzûf
(Mef'ülü mefâilün feülün)
Çeşme bınâr oldı kûze bardağ
İsteme mecûy u cûy ırmağ
Endâhten ü fūrū fikenden
Atmağ daħı aşığa bırakmağ
- 120 Zerd oldı şaru kebuddurur gök
Kara siyeh ü sefidür ağ
Hem sürh ü kızıl yeşildürür sebz
Nîl oldı çivid güzîne toğmağ
Laht oldı çomağ katıdurur saht
Hem iri dürüş nerm yumşaq
Kef aya vü nâhun oldı tırnağ
Engüş sütürk ulu parmağ
Kâlcu kiçisi vü müşt yumruk
Keştî gemidür 'Arabca zevrak
- 125 Hem şîb ü firâz eniş yoğuşdur
Yüksek çü bülend ü pest alçağ
- [50a] Bürhîd an-ı kes ki şud hirâsân⁸
Kırtuldu o kimse k'oldı kırtırtırtı
Mef'ülü mefâ'ilün feülün
'İlm içredürür sa'âdet ancağ
- 7 Gülsün dirisen yüzün ferecden
'İlm oğı hâlâş bul haracdan
Mef'ülü mefâ'ilün feülün
Geç aħreb-i feyzile hezecden

⁷ Vezin aksamaktadır.

⁸ Vezin aksamaktadır. Bürhîd ânkes ki 4026. Ânkes ki birhîd ki şud Râşid Efendi, nu. 594, vr. 6b

Ḳıṭ‘a-i sāmin der- baḥr-ı remel-i maḳṣūr

(Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün)

Mîçeked ya‘nî tamar hem reg tamar di kana ḥün
Bezenilmiş çok simâṭ ârâste bisyâr ḥvânBâz-güne ‘aksinedür daḥı gül-güne figer
Dürlü dürlü gûn-a-gûn başı aṣaḡa ser-nigûn130 Gevde ten rûde baḡırsaḡ bögrek öyken gürde şüş
Eyegü pehlü yaña sũ küşt yan uca sürünReste ḡurtulmuş velîkin beste baḡlu deste şap
Müy ḡıl ḥâme ḡalem nâme bitidür câme ṭon

[50b]

Şuç gûnâh u şaç biyefşân şıç birî işe bişâş
Ur bizen ḡopar biken bihrâş ḡuş bitrâş yonBir iki üç dörd beş yek dü se çâr u penc şeş
Altı heft ü heşt ü nüh deh yedi sekiz ṭoḡuz onBîst ü sî yigirm’otuz çil kırḡ pencâh ellidür
Şaşṭ u heftâd altmış u yetmişdürür kâlîve bön135 Daḥı heştâd u neved şad seksen ü ṭoḡsan [u] yüz
Biñ hezâr u şay şına bişmâr u mîkun âzmünİçerü gel añlar iseñ yoḡsa ḡalḡıl taşrada
Enderün eger şinâsî verne mîmân der-birünFā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilāt
Ḥayf aña kim dām-ı cehl içinde ḡalmışdur zebün8 Āf-tâb-ı ṭal‘atuñ [çün] ‘âlemi rûşen ḡılır
Nireye kim düşse [säyeñ] servile gülşen ḡılır
Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilāt
Bu remel baḥrıdurur kim ṭab‘uñı maḡzun ḡılır**Ḳıṭ‘a-i tâsi‘ der-baḥr-ı hezec**

(Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün)

Büverziden özenmekdür neverdîdendürür dürmek
Zemînrâ ḡûk berkenden nedür yiri ṭoñuz dürmek

[51a]

Rübüden ḡapmaḡa dirler nümüden ya‘ni göstermek
Zidüden pasdan açmaḡdur büsüdüdür daḥı sürmek140 Resen ip tâften bükmeḡ yavu güm yâften bulmaḡ
Residen irmek ü dirmek beçiden bâften örmekḤırâmiden ḡırâşiden şalınmaḡ ṭırmalamaḡdur
Şavurmaḡ oldı dāmiden demiden ya‘ni üfürmekĠijiden oldı sürtünmek bigerdîdendürür dönmeḡ
Gezîdendür ıřırmaḡ daḥı seḡlâyiden it ürmek

- Yalıñ tef sũlhten yanmağ deriz yiv dũlhten dikmek
 Hamiden rũften ya'ni egilmek dağı sũpũrmek
- Olur engāşten efrāşten sezmeğ [ũ] ƙaldırmağ
 Dağı pendāşten berdāşten şanmağ u gũtũrmek
- 145 Ɛabĩdendũr Ɛalabımağ demiden sebze ũrpermeğ
 Remānĩdendũr ũrkũtmeğ resānĩdendũr irgũrmeğ
- Ɛi bāşed serdter ez-yağ zi-merdũm ħ'ĩşten diden
 N'ola şovuğurağ buzdand adamũñ kendũzũn gũrmeğ
- [51b] Mefā'ĩlũn mefā'ĩlũn mefā'ĩlũn mefā'ĩlũn
 Gerekdũr kendũzin bilmezlere kendũyi bildirmeğ
- 9 İlāhĩ tā felek bāķĩ vũ 'arş u ferş ola ƙāyim
 Saña 'ũmr-i ebed vire Ĥudā-yı Bāķĩ dāyim
 Mefā'ĩlũn mefā'ĩlũn mefā'ĩlũn mefā'ĩlũn
 Hezec baħr-ı mũşemmendũr ki eczāsı ƙamu sālim
- Ɛıř'a-i 'āşir der-baħr-ı kāmĩl***
- (Mũtefāilũn mũtefāilũn mũtefāilũn mũtefāilũn)
- Sũde şĩr ũ tũ didi ƙaymağa fũledũr ağız hem ağız dehān
 Sũriye gele tele tora di dele şańsara dile zebān
- Ulu ħana key dađı key ƙačan ƙıřa dey digil sũciye di mey
 Ɛamıřa di ney sińire di pey ilige di muğ sũnũk ũstũħ'ān
- 150 Kere yağı meske vũ yayığın adı nehredũr ũlũ behredũr
 Öde zehre di ƙavuğ [u] şavuğ biri ābdān biri mākiyān
- Ūgi kũf u bař ƙaz u fāħte ũgeyik kelāje çũ řařşağān
 Ɛuřa mũrg di beçe yavırdur yuva lānedũr dağı āşiyān
- Şu kũçũcek ev k'ola yay içĩn āña kāze di ƙamıř olsa ol
 Di oña neyin eve ħāne di direge sũtũn eřik āsitān
- Saña yigrek ol ki ƙul olasın din ulusına ƙo bunı anı
 Betu bihterān ki rehĩ şevĩ be-bũzũrg-i dĩn bihil ĩn ũ ān
- [52a] Mũtefā'ĩlũn mũtefā'ĩlũn mũtefā'ĩlũn mũtefā'ĩlũn
 Kũçũcekden ol k'edeb ũgrene bũyũyũp 'azĩz ola bĩ-gũmān
- 10 Nařar itdũgũmce cemālũne gũzimiñ ziyāsı mezĩd olur
 Lebũnũñ beyānın iderisem dil-i can řafāsı mezĩd olur
 Mũtefā'ĩlũn mũtefā'ĩlũn mũtefā'ĩlũn mũtefā'ĩlũn
 Buña baħr-ı kāmĩl oğurısañ sũziñũñ bahāsı mezĩd olur
- Ɛıř'a-i iħdā-'āşere der-baħr-ı vāfir***
- (Mũfāaletũn mũfāaletũn mũfāaletũn mũfāaletũn)
- 155 Tegerk şolu vũ yağçe dağı di berf ƙara dipiye deme
 De miř ƙoyun ƙuzuya bere çobana řubān sũriye reme

- Di ğalle taḥıl boyunduruĝa di yūĝ yabaya heyd velī
 Ögendire gāv-şeng ü şaban oĝuna di hiş zevle sime
- Güzel keş ü keş ne  oltuĝ i i bikeş  ek ü  ekme ya'nī mekeş
 Di eblehe g l Őeyda del  di ĝic uya [v ] fil ve seme
- Sen ata canı edeb yoluna y rik'olasın yarar  amudan
 Tu c n-ı peder be-r h-ı edeb birev ki Őev  sere zi-heme
- [52b] M f 'alet n m f 'alet n m f 'alet n m f 'alet n
 Ğar mı yime yalanı dime di 'ıyş u ĝama Ő k r bu deme
- 11 Őeh  dilesen ki t  bulasın ĝaz yin-i p r-d r   g heri
 İŞit s z mi bu v fir-i baĝra bir nazar it olup h ner 
 M f 'alet n m f 'alet n m f 'alet n m f 'alet n
 Bu a 'Arab  buĝur  d Őer ne T rki d Őer ne ĝod Tatari
-  ıf'a-i iŐn -aşere der-baĝr-ı hecez-i aĝreb-i mekf f-ı maĝz f***
 (Mef' l  mef il  mef il  fe l n)
- 160 Di  evreye p r men   i l me di kiŐver
 Dem rciye  uyumcuya  henger   zerger
- Derĝur ned r r l yık u hem daĝı sez v r
  r m d lenmek bezek  r yiŐ   z ver
- Yarar ned r r m -sezed   daĝı yaraŐur
 M z bed   m ned  ala m m ned [ ] be izer
- Dendan diŐ eriŐd r bilek   t r eriŐd r
 P d arĝıca di peŐm y ne  alıba piŐter
- Yuĝarlıĝa b l ter   b l  boy u ĝoy der
 İlerlige di piŐter [ ] gir lige peŐter
- [53a] 165 Reh-ber  ulaĝuz ber yemiş   uyıcı peyrev
 Pey ar Şavaş Ő rete di  ehre v  peyker
- M d d bemen virdi ba a 'add r r d d
 D d r digil ' dile di  ardaŐa d der
- M lk issi ĝud vend   ĝud v   biŐit b iy 
 Berde  aravaŐ  ul daĝı dirler  ula   ker
- Hem oldu sipeh-d r u sipeh-b d  eri başı
 D r  ulu sul t na di ĝ kmidici d ver
- Mirri e di Behr m u Zuĝ ld r daĝı Keyv n
 G n ba duĝı yer b  ter   toĝduĝı ĝ ver
- 170 G  l ye t v n  didiler l k bah dur
 Alp oldu v  n v oldu dil r oldu dil ver
- ŐaŐıya di l ce daĝı l k elsize b -dest
 Leng a saĝa di dilsize l l oldu Őaĝır ker

- [53b] Kızamuğa sürhize di düjinedürür bez
Dünbel çıban ājuḥ sigil er merd uyuz ger
- Pirüz zafer önegülüg oldu segāliş
Pādāş kişi kinin ödeşmek daḥı keyfer
- Buyruḳ tut vü gir yola vü toḡrı yüri dā'im
Ferman-ber ü der şev be-reh ü rāst-rev İder
- 175 Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
'İlme 'amel it tā bulasin cennet ü kevşer
- 12 Furşatları fevt itme ki tā ḥayrı ḥarecdür
Şiddetlere şabr eyle ki miftāḥ-ı ferecdür
Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün
Bu aḥreb-i mekfūfila maḥzūf-ı hezecdür
- Ḳıf'a-i şelāşe-'aşere der-baḥr-ı aḥreb-i hezec***
- (Mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün)
- Hem yaya di tāb-istān di gölgeye hem sāye
Hem daḥı zimistān kış di ḳoñşıya hem-sāye
- Hem yaz bahār oldu pāyız güze dirler
Issı di vü şoḡuḳ di germāya vü sermāya
- Ol kim ola aşlı arı ol pāk-nijād oldu
Ol kim ola aşlı alçaḳ ol oldu fūrū-māye
- Āmāde yaraḳlanmış berdāḥte düzelmiş
Nazlanmaḳ u duz nemek nāziden ü pīrāye
- [54a] 180 Māhī balıḳ oldu mār yılan ḳarınca mūr
'Aḳreble çıyan adı geḳ-dümdür [ü] şad-pāye
- İmrüz ki endūzī ferdā be-miyān āyed
Bugün ki ḳazanursın yarın gelür ortaya
- Mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün
Yoḳdur iki 'ālemde iylik gibi ser-māye
- 13 Gülzār-ı cinān luḫfı ḥüsnüñden müzeyyendür
Şīr ü 'asel [ü] sükker la'liñde mübeyyendür
Mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün
Vezn-i hezec-i aḥreb budur ki müşemmendür
- Ḳıf'a-i erba'-aşere der-baḥr-ı recez-i remel***
- (Müstef'ilātün müstef'ilātün)
- Ḳoḳmuşa dirler kendide kende
Bügsüst'üzülmüş ḳopmışa kende
- Ferḥunde ferruḫ ḳutlu vü ḥurrem
Şād ağlamaḳ gülmek girye ḥande

- 185 Bil Āferīnende Yaradıcı(dur)
Rızq viricidür ruzī-dehende
Hem çekici hem depeleyici
[54b] Oldı keşende daḥı küşende
Hem yeliciye pūyende dirler
Segirdiciye dirler devende
Ḥod-rā sūtüden kendüyü ögmek
Lāf urucudur hem keb-zenende
Her çi be-ḥā^vhī rev ḥā^vh der-tu
Her ne dilerseñ var iste sen de
- 190 Müstef‘ilātün müstef‘ilātün
Sen senden olma ġāfil igende
- 14 Dil bende saña hem cān-ı çaker
Vāleh yüzüne hem şems-i ḥāver
Müstef‘ilātün müstef‘ilātün
Oldı müreffel baḥr-ı recezdür
- Ḳıṭ‘a-i ḥāmis-‘aşere der-baḥr-ı remel-i eşkel***
(Mütefāilün fe‘ülün mütefāilün fe‘ülün)
Nedür ustura sūtürre kızımakdurur sūtürden
Bilegü fisān fesāne meşel vü kışır sūtürven
Didi dikmege nişānden daḥı saçmağa feşānden
Daḥı şıkmağa füşürden daḥı toñmağa füsürden
- [55a] Bağal oldı kıltuḳ ağız bucağına lünc dirler
Bucağa di künc līkin oturaḳdurur nişīmen
Dimiş otlağa çerāgah daḥı otlu yer ‘alefzār
Ota di giyāh oraḳ dās nedürür nüvār urğan
- 195 Şemem oldı çaruḳ adı işim [oldı] daḥı rānīn
Ḳara eve dindi ḥar-geh ḳalabaḳ ne ola gerzen
Beheme tu nīguyī kün be-tu pend inek ez-men
Ḳamuya sen iylik eyle saña ögüt işte benden
Mütefā‘ilün fe‘ülün mütefā‘ilün fe‘ülün
Yaramazla yār olma eyülerden iylik ögren
- 15 Şekeri ḥacīl kılpdur lebiñiñ nebāt u ḳandi
İreli şaçıñ nesīmi ḳo ‘abīri⁹ misk utandı
Mütefā‘ilün fe‘ülün mütefā‘ilün fe‘ülün
Remel-i eşkel oldı çünkim anı ḥoşça bil¹⁰

⁹ “anber” metinde¹⁰ Mısraın kafiyesi ilk iki mısraa uymamaktadır.

Qıf'a-i sitte- 'aşer der-baħr-ı muzāri'-i aħreb

(Mef'ülü fâilâtün mef'ülü fâilâtün)

Balçık gil āheg alçı hem kılcıg oldu dāse
Mıtın külüng [ü] kürek pārü di daħı māsaQaplañ peleng qolañ teng oldu țar hem teng
[Mānī kitābı Erjeng di jeng is ü pasa]¹¹[55b] 200 Tırna külengdürür reng tağ keçisi veli neng
'Ar oldu ĥatne sünnet minnet dimiş sipāsaHeft-tānedür 'aşūra aşı vü yağ rügān
Büryān aşına gūd-āb dirler çanağa kāseEncām soñ [u] düşünām sögmek sitāyiş ögmek
Deřt ovadır lekin tařt pingān dinildi țasaEngür üzüm erikdir ālū murūd emrūd
Sīb elma nār enār u gülnār di kirāsaAtmaca bāşe āluh țavřancıl u țoğan bāz
Yühe delüce țoğan hem şeb-pere yarasa205 İvmek sevinmek ile oldu bațar velikin
Hem ĥārĥār dirler olsa göñülde țasaŞādī mekün tu bā-sūr enduh meyār bā-sūk
Sevinme sen düğüne ĝuřřa getürme yasaMef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün
Sulțān-ı 'ālem oldu kāni' olan pelāsa[56a] 16 Ruřsāruñ üzre ol ĥālĥāl üzre ol siyeh-mū
Şan āteř üzre 'anber 'anberde dūd-ı ĥoř-bū
Mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün
Olsa muzāri' aħreb vezni olur anuñ bu**Qıf'a-i seb'a- 'aşere der-baħr-ı ĥaff**

(Fâilâtün mefâilün feilât)

Ayu ĥırs [u] țoñuz ne ĥük ü gürāz
Seg meges it siñek di ĥargez üyezDirsege vārin ü bidest qarış
Qola bāzū di hem qulaca di bāz210 Pehen yařşı yoğun sitebr ü kıřa
Kūteh ü gird degirmi uzun (ne) dırāzDīde göz gör bibīn ü baq biniger
Yağ bisüz ez bisāy u eyle bisāz¹¹ misra Rāşid Efendi Ktp. 594, 9b'de vardır.

- ̖amçıdur tāziyāne yort itmek
 Türk-tāz oldu hem segird bitāz
 Sūzen igne gez arşun sūfār
 Oğ gezidür daḥı di şınduya kāz
 [56b] ̖alkmağdur çehīden ü bāzī
 Oyun u ̖alk berçe oyna bübāz
 215 Merdümek māş mercimek mencū
 Hem kıçı sermdür şoğan ḥo-piyāz
 Bīmdür korqu şayrudur bī-mār
 Daḥı bisyār çok[dur] endek ü az
 Hem kem eksikdürür firāvān bol
 Oldı ḥorsend kāni^c ü ḥırş āz
 Pīş-ḥord ütme ̖aşıla di ḥ^vīd
 Kefe kesmik di ortağa enbāz
 Gönlümüz gitdi gelmedi yine
 Dil-i mā reft ü mīneyāmed bāz
 220 İy güzel yüzlü beg gül ü nazlan
 İy şeh-i ḥüb-rū biḥand u bināz
 Fā^cilātün mefā^cilün fe^cilāt
 İre maḥşūda her ki saklaya rāz
 [57a] 17 Eylemez ağıyāra sırrın āşkār
 Yārıla bir gizli bāzār isteyen
 Gözüñüñ fitnessine cān meftūn
 Şaçuñuñ ^cuḥdesine dil mecnūn
̖ıf^a-i şāmin ^caşere der-baḥr-ı remel-i maḥbūn
 (Feilātün feilātün feilātün feilün)
 Butrağa düje di çüje pilice nesneye çiz
 Lüledür nāyije di şola çep ü pula peşiz
 Şamraya çirk dimişler daḥı sergīn likin
 Sidüğe poḥa çemin dirler [ü] hem daḥı kümiz
 Ğunde örümcege di şaru arı mūnc-sütüh
 Önegülük ḥu-sitih oldu hem istize sitiz
 225 Kārgāh oldu dükān çenbere āhence digil
 Pāy-bāf oldıysa çulha daḥı kurbās ola biz
 Pīşe di şan^cata bīşe meşeyistāna digil
 Ma^cnisi keş ü direfşin biri başmağ biri biz
 ̖argaya zāğ di dām ağ u penāğ iplik ucu
 Bend bağ u rāğ u tağ u bāğ ile bostān pāliz

- [57b] Bir yürüyüş yüri kim saña kıyâmetde gerek
Revişi rev ki turâ bâyed-i der-rüstâhîz
- Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilât
Görmeye hiç sa'âdet yüzün oğlan ola hîz
- 18 Gözüñüñ fitnessine her kim ider[se] nazarı
Şanemâ kopdı şanur fitne-i devr-i kâmeri
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilât
Budurur baħr-ı remel kim ola maħbûn eşeri
- Kıf'atü's-sâbi'-aşere der-baħr-ı hezec-i aħreb-i maħbûz***
- (Mef'ûlü mefâilün mefâilün fâ')
- 230 Tek ħamle vü ka'r üzüm tekâkîdür tâk
Hem rezdür üzüm çubuğı yırtıkdur çâk
- Yapraq daħı bergdür ağac ħâşılı bâr
Kök bîħ velik beksümedî bil kâk
- Boğmaq ħafe kerden oldı silledür lers
Celd oldı luğatde çâpük ü hem çâlâk
- Hem jerf deriñ şigerf ulu gaf şikâf
Di yarığa gev çuğurdurur (daħı) [hem] meğâk
- Yük bâr daħı yol üç [daħı] kerre se-bâr¹²
Tâc efser [ü] gürsine aç zâc oldı zâk¹³
- [58a] 235 Ol kim ola eyü (vü) toğrı aña ne korqu¹⁴
Ân ki şud [nîk] ü râst urâ çi bâk¹⁵
- Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilün fâ'
Devletlü o kim 'aybdan özin ide pâk¹⁶
- 19 Dil-bendedürür saña vü hem çâker cân
Şîrin-lebüñe rûħ-ı revânım ħayrân
Mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'ilün fâ'
Bu vezn-i rubâ'idür ki olmış pinhân
- El-ķıf'atü'l-ısrîn fi-baħri recezi müşemmeni maṭvî***
- (Müfteilün müfteilün müfteilün müfteilün)
- Bîħten oldı elemek hem daħı mâşûdur elek
Hem daħı aşu gil-i surħ oldı sepûs oldı kepek
- Ĥâ'her [ü] kız ħardeşe di mâder ana ata peder
Âdeme merdüm di velî merdüm-i çeşm oldı bebek

¹² vezin aksamaktadır.

¹³ vezin aksamaktadır.

¹⁴ vezin aksamaktadır.

¹⁵ vezin aksamaktadır.

¹⁶ vezin aksamaktadır.

- Hīme ve hīzümdür odun hem daḥı ḥākister [ü] küil
 Āzer od engüşt kömür aḥkere köz ya'nī zelek
- 240 Zinde diri jinde yamalu ṭona di daḥı edīm
 Saḥtiyan u çerm gön vü post deri ḥa'ste dilek
- [58b] Boz ata di ḥınk semend oldı ḳula oldı çemş
 Serkeş ü seksek yilegen nerm-rev ol k'ola dölek
- Çend şitābī begüneh in revişet tā bekücā
 Niçe iversin yazuğa bu gidişin ḳandaya dek
- Müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün
 Her ne şanursan işüñe hep başına gelse gerek
- 20 'Āşık olan ey gül-i ter derdine bir çäre irer
 Bir şanemi şarmağıla şinesine çäre irer
 Müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün
 Bu recez-i maṭvi[yi] bil tā olasin ehl-i hüner
- Ḳıṭ'a-i iḥdā ve 'ısrīn fi-baḥri münseriḥ***
 (Müfteilün fāilün müfteilün fā')
- Dübdüze hem-vāre di hem daḥı yeksān
 Kes bübür enbür ḳısac örse di sindān
- 245 Tīşe keserdür çekic hem daḥı ḥāyisk
 Dörpiye di çüb-say hem ige sūhān
- Oldı ṭuman ıldırım pejmile baḥnev
 Şeb-nem [ü] çı hir ṭuman 'arş u kerezmān
- [59a] Hem daḥı raḥşendedür ıldırayıcı
 Hem daḥı tābāndur daḥı dıraḥşān
- Ma'nide der-yāb ḥoş añla dimekdür
 Hem zih ü zād döl dōş [ü] yön yōş [ü] sāmān
- Büklüm [ü] çin şar büpīç ḥam şud egildi
 Egri kej ü yüz çevir rüy bigerdān
- 250 Bügzer [ü] gec yi vü iç binuş biyāşām
 Ḳonuḳ alan mīzbān konuğa miḥmān
- Ṭağ depesine di şaḥ girīve beleñdür
 Gūh necis kūh ṭağ örgece kūhān
- Mīve yemiş bīve ṭul ḥarbüze ḳavun
 Pātile tava vü reym hem ola tavan
- Ḳış evi kāşānedür kāḥdurur köşk
 Çar(u)[ṭa]ğa vervāre di hem daḥı eyvān
- Mūnise di ḡam-kūsar derddeşe hem-derd
 Dem nefes ü hem-dem iş şoña di pāyān

- [59b] 255 Hırka rukū' arka püşt bil miyāndur
 Āb-ı revān di aqarşuya revān cān
 Men ben ü batman men [ü] kiledürür şā'
 Ölçege peymāne di 'ahde di peymān
 Oldı girān u sebük ağır u yeyni
 Duḡter [ü] kız kız girān hem ucuz erzān
 Şorarısañ şavlecan ne ola çevgān
 Yuvalanan topcağız güyek-i gālān
 Jāle şuda binilen tuluğa dirler
 Hem daḡı tağarcığa didiler enbān
- 260 Mihr güneş daḡı bil mihr ü mehārī
 Sevi burunduruḡ deveci şütürbān
 Gey daḡı geydür bipuş daḡı bipuşān
 Nıfedür iç ton yaqası yaqa girbān
 Kamuyı besleyici şaklayıcıdur
 Bā-heme Perverdigar hest nigejbān
 Müfte'ılün fā'ılün müfte'ılün fā'
 Yār ola dā'im saña himmet-i merdān
- [60a] 21 Pād-şehā rif'atüñ mezīd ola her gāh
 Devlet ü nuşret mu'ın yarıcın Allāh
 Müfte'ılün fā'ılün müfte'ılün fā'
 Maṭviy ü meczū gelür münseriḡ ey şāh
Kit'a-i işnā ve işrīn fi-baḡri hezeci mekfūf u maḡzūf
 (Mefāilün feülün mefāilün feülün)
 Çi ne kuş yemi çine daḡı kovıcı süḡan-çin
 Ḥasūd oldı bed-endiş özin görici ḡod-bīn
- 265 Yoğun zeft ü baḡile digil züft ü velī zift
 Nedür kayır di tıre bulanıḡ töre āyın
 Perend ibrişime hem di dibāc u ipek kej
 Güzel ḡüb ola zibā velī zışt ola çirkin
 Nedür taḡ erigi nilk kalem kilik kıru üzüm
 Mevız oldı vü kız göz daḡı mürde ne mersin
 Di şir arslana keftār dinür sırtlana rübeh
 Dinür dilküye hem pārsdur yüz u künām in
 Daḡı kuvvete di zūr daḡı dır gic ü dūr
 İraq taḡ eşiḡi gūr daḡı gürdurur sīn
- [60b] 270 Kise olsa tolu aqça di(gil) kīse-i pür-sīm
 Ger olsa çanak altun dinür kāse-i zerrīn

- Digil şalkıma hūşe daḥı azuğa tūşe
 Katıḳ nān-hūriş oldı digil hegbeye ḥurçın
- Göñül niçe bir aldar seni semiz ü tatlu
 Dilā çend-i firibed turā ferbih ü şirın
- Mefā'ilün fe'ülün mefā'ilün fe'ülün
 Dürüş 'ilm-i kemāle ideler saña taḥsın
- 22 Elā ey şeh-i ḥübān dil ü cān ideyin cāy
 Sa'ādetle burayı şerif eyle ser-ā-pāy
 Mefā'ilün fe'ülün mefā'ilün fe'ülün
 Çü mekfūf ola maḥzūf hezec baḥrı [dilā sāy]
- Ḳıṭ'a fi-baḥri fer'i medīd müşemmen***
- (Müfteilün mefā'ilün müfteilün mefā'ilün)
- Şāne taraḳ bıyık bürüt hem şaḳal adı rişdür
 Rīşe şaçaḳdurur daḥı bert baş adı rişdür
- 275 Taşaḡı dābe bād-künd arḳası kuz ḥo kūz-püşt
 Köse vü şaḳalı ḳaba kūsec ü belme rişdür
- [61a]** Ḳuyruḡa düm di rīm iriñ nīm yarım şırım devāl
 Şu şıḡırnı başı nedür kelle-yi gāv-mişdür
- Göz ḳapaḡına pīle di pür ṭoludur kedū ḳabaḳ
 Boş tehī baş ser artuḳ daḥı bışdür¹⁷
- Çire yegin di kimnune zire vü ḥire yoşdur
 Bal arınıñ çü nüşdur dikenı daḥı nişdür
- Muştulūḡa di müjde vü müzd kirā dönüm gerī
 Vīze arı rīze uvaḳ yek vīze bir ḳarışdur
- 280 Revnaḳ u fer daḥı diger balta teber velī siper
 Ḳalkana dirler oḳ [u] yay ḳoyacaḳ adı kişdür
- Ṭapmaḡa di perestiş ü beslemege di perveriş
 Zāhide pārsā digil mezheb ü [dīn] ḥu kişdür
- Atlu süvār u mertebe pāye piyādedür yaya
 Sac ayaḡı se-pāyedür hem daḥı silḥ şışdür
- İnest āb-ı ḥoş-güvār āyed ān ki teşneest¹⁸
 Budur eyü siñici şu gele ki şuşamışdur¹⁹
- [61b]** Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün
 'ilm ü kemāl ü ma'rifet 'ārife özge 'ışdur
- 23 Mürşid-i kāmīl ādemi cām-ı cihān-nümā ider
 Cām-ı cihān-nümā nedür āyine-i Ḥudā ider

¹⁷ Vezin aksamaktadır.¹⁸ Vezin aksamaktadır.¹⁹ Vezin aksamaktadır.

Müfte'îlün mefâ'ilün müfte'îlün mefâ'ilün
 Habnıla tayyıla recez qalbüni pür-şafa ider

Baħr-ı erba'a ve 'ısrın kıt'a-i der-baħr-ı remel-i maħbün

(Feülün mefâ'ilün feülün mefâ'ilün)

- 285 Firib aldamağ oldı firibiden aldanmağ
 Kişi cāblūs itmek nedür ya'ni yaldanmağ
 Keşidendürür çekmek küşādendürür açmağ
 Luğatde bimenkiden kaçıyup toğuldanmağ
 Ğünūden ımızğanmağ uyumağ biħusbiden
 Be-bāliš nihāden ser-ħu yaşduğa yaşdanmağ
 Begenmek pesendiden güziden öğütlemek
 Serāyiden ırlamağ bişermiden utanmağ
 Çeşidendürür tatmağ yemek ħurden ü emmek
 Meziden mekiden hem bigürriden inranma(k)[k]

- 290 Di süften [delik] delmek direngiden eglenmek
 Di fincā vü ğalğiden gerinmek yuvalanmağ

[62a]

Çeridendür otlamağ hem āğıšten işlamağ
 Şuden ter zi-bārān ya'ni yağmurdan işlanmağ
 Bih-ez cānst in güftār eger miküni bāver
 Bu söz yegdürür cāndan ger iderseñ inanmağ

Fe'ülün mefâ'ilün fe'ülün mefâ'ilün
 Kişi uşluluğdandır işi uşluya ŧanmağ

- 24 Bu baħr-ı ŧavili gel işit ey boyı uzun
 Ki nice laŧif ü ħüb olur [müntehā]²⁰ (şehā) mevzün
 Fe'ülün mefâ'ilün fe'ülün mefâ'ilün
 Hemişe sa'ādet yarıcıñ devletüñ efvün

Kıt'a der-baħr-ı ħāmis ve 'ısrın baħr-ı teķrüb

(Feülün feülün feülün feülün)

Çam ağacı ğij ü kayın ağacı ğüş
 Ağaç delegen ħüldur büm baykuş

- 295 Perir öteki güne di dey düne di
 Dün işrağı giceye düş u perendüş

Döşek cāme-ħ'āb oldı 'uryan yalıncağ
 Der- āğüş kün koc kucağ oldı āğüş

[62b]

Sümük ħıımdür daħı binı burundur
 Kafā ħire kulağ dibidür binā-ğüş

²⁰ Râşid Efendi, 594, vr. 13b.

- Di kirpiye çizî vü maymuna kebî
Hem āhū geyik tavşana hem di ḥargūş
- Yemek ḥordenî sîr çok rûze orçdur
Edik mûze oldı papıç oldı pā-būş
- 300 Uçuk tutmuşa dīv-fersāy dirler
Ḥired ‘aqla di ögi gitmişe bî-hūş
- Ṭokuşmağdur āsīb ü āşūb ürki
Uruş rezm katı vü ḡavḡā ḥalālūş
- Ferişte sürüş u edeb oldı ferheng
Delüye di dīvāne hem daḥı medhūş
- Şaltvir diseñ di rehā kün di ten zen
Diseñ epsem ol hem di mîbāş ḥāmūş
- Diyeyin saña diyecekler sen işit
Bigüyem betü ḡüftenîhā tu bünyūş
- [63a] 305 Fe‘ülün fe‘ülün fe‘ülün fe‘ülün
İt üstāda ḥıdmet şaḡın olmaḡıl lūş
- 25 Niḡārā semen-ber şeker-leb perî-rū
Beñi ‘anber-i ter şaḡı ḡāliye-bū
Fe‘ülün fe‘ülün fe‘ülün fe‘ülün
Teḡārüb k’ola [sālīm]²¹ uş ey perî-rū
- Der-baḥr-ı sitte ve ‘ısrîn Kıṭ’a der-baḥr-ı ḥaffif***
(Fâilâtü müfteilün fâilâtü müfteilün)
- Hem perîden uçmağ u hem daḥı uçmağ oldı behişṭ
Dūzah oldı ṭamu adı geşt oldı ekdi bigeşt
- İncil adı engiliyūn büt-perest puta ṭapucı
Hem telise hegbedürür hem kelise oldı künişt
- Sumcdur yir altı zalağ yaḥc oldı raḥc u feraḥc
Çirkin ü çepel daḥı di çirkine ḥuşük di zişt
- Geliserdürür başıña ol ezel ne yazdı ise
Ḥāḥed āmeden beseret v’ey nuḥust her çi nübîşt
- 310 Fā‘ilâtü müfte‘ilün fā‘ilâtü müfte‘ilün
Ṭab‘ı vü ṭabî‘atıdur ādemiñ nihād u sirişt
- 26 Yār-ı gül-‘izārum eger göz ucıyla kıla nazār
Ḥurrem ol(ur)[a] cān u ḡöñül medḥin ide şām [u] seḥer
- [63b] Fā‘ilâtü müfte‘ilün fā‘ilâtü müfte‘ilün
Ṭayy iderse muḡtezebi dinür aña (ey) ehl-i hüner

²¹ Râşid Efendi, vr. 13b.

Baħr-ı seb‘a ve ısrın kıf‘a-i der-baħr-ı remel- müseddes-i maħzūf

(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

Câh manşıb çâh kuyı râh yol
Kâh şaman keh daħı kâhū marul

Ƙaynana zen-mâder ü bil şüy er
Yenge Ƙaynata peyū vü zen-peder

Nül Ƙaz burnıdurur ferzend oğul
Güyegü dâmâddur oynaş mül

Ĥışm-gîn Ĥire teбіredür tavul
Oğul oğlıdur nebire köpri pül

315 Dūledür Ƙaşırga yelken bād-bān
Emcege pistān di çalƘoyn sitān

Yele püş dūşāb pekmez ĥvāb dūş
Kebk keklik pīre geyik bit süpüş

[64a] Çükre tamlā küflü etmek fâhfere
Erre bıçƘu küf kelāş u hem kere
Püz hem bed-füz ağız avurd u zem
Ĝuşşa vü Ƙaygu nijend ü hem düjem

Ƥurmağ oldu İstāden kāsten
Oldı eksilmek ü ƘalƘmağ ĥāsten

320 Hem perestū Ƙırlanuc sīm-ābdur
Jīve çañ ceres añıt surĥābdur

Dīde-bān gözci tanıƘdur hem güvāh
Şıgınacağ yire di cāy-ı penāh

Di Ƙaçacağ yire hem cāy-ı girīz
Depeye tārek di tādek daħı nīz

Tāşdur yüzde çığıt hem dāmğül
Ūrdur zānū diz ü Ƥopuğ pezül

Çeşn bayramdur bişi lālengdür
Hem süci sīgī vü maşlık bengdür

[64b] 325 ƘorƘulu işe di kār-ı sehmnāk
Balçık iltecekleri şanduga lāk

Bezğ şu bendi gözen oldu şıgın
Ĥāk-i tūde oldu Ƥoprağdan yığın

Oldı āverden getürmek rīĥten
Dökmek ü Ƙaçmağdurur bigriĥten

Māĥçi palan atıdur üştülüm
‘Arbededür Ƥıynağa di sünb ü süm

- Eslemek āsā vü surfa öksürük
Gizlidür pūşīde pūsīde çürük
- 330 Uyḥuda ḥoruldamaḡ oldu buḥust
Hem şikestedür şınıḡ bütin dürüst
- Mühre boncuḡ mühre hem vālā-zene
Ḳāv çaḡmaḡ suḥte [hem] āteş-zene
- Kāsnī güneyik yüzerlik sepend
Hem venīje günlük ü ḡuşburnu şend
- [65a] Ğalebe enbūh u ḡaşnī engüzed
Avdur[ur] naḡcīr hem yırtıcı ded
- Ṭırmaladı ḡast balıḡ aḡı şest
Nīst yoḡ ārī evetdür var hest
- 335 Sū-be-sū her yañadur pusu kemīn
Hem yüzük engüşterī ḡaşı nigīn
- Penbe panbuḡ hinduvāne ḡārpüz
İkidür püzīne meymun yarpuz
- Dest-i ebrencin bilezik ḡüşvār
Küpe tihū çil şıḡırcıḡ ḡuşı sār
- Hem şuda yüzmek şināvīdendürür
Hem daḡı şızmaḡ tirāvīdendürür
- Hem binālīden iñildenmekdürür
Hem zinüyīden siñildenmekdürür
- 340 Hem şırtmaḡ ḡod-gümārīdendürür
Hem siñüp ḡanmaḡ güvārīdendürür
- [65b] Müstemend eñlūdürür lāḡar arıḡ
Telḡ acı ekşi turuş ḡüre ḡoruḡ
- Ev ḡumāşıdur ḡanūr u bārdān
Ḳabḡacaḡdur oḡlaḡudur vārdān
- Aḡlayan derdile oldu zār zār
Lābe yalvarmaḡ arıḡdur hem nizār
- Ḥastegīdür şayruluḡ derd aḡrıdur
Aşılan āvīḡte düzd uğrıdur
- 345 Yāften bulmaḡ dimeḡ güftendürür
Hem delik delmek nedür süftendürür
- Tü dimeḡdür şüh dimeḡ heybet şükūh
Oldı Kürdistanda bir ḡaḡ Kirdekūh
- Bād-ı bī-zen bād-zen hem yelpaze
Bī-meze ḡatsuz u ḡatlu bā-meze

- H̄abbe dāne h̄uše adı s̄ünbüle
 Dabbe gön bardağ kilindür bülbüle
[66a] Büklemek oldu siḡiziden s̄ütür
 İlkıya dirler gevişdür niş-h̄ür
 350 İçkırık oldu zağang [ammā]²² arūğ
 Oldı gegirmek dağı yalan d̄ürüg
 İç yağı p̄ih ü kağırdak cezdere
 D̄üde oba çadıra hayme çere
 İç derun h̄āmun yazı kırañ kenār
 Oldı süpürge diken çārüb u h̄ār
 Beñdeşe hem-tā digil hem-zād ikiz
 Āb-ḡir oldı göl [ü] deryā deñiz
 Ḡür-h̄āne dağmedür giñiş ferāh
 Hem çakıl çakal şegal ü senglāh
 355 Loğuşa zāc oldı māmī pişyār
 Bu yıl imsāl oldı bildir oldı pār
 Hem çeriden otlamak ota biçer
 Otacı çerçi pizişk ü p̄ile-ver
[66b] Gevdede āmās şişdür ābile
 Ten kabarcuğı şunuñdur k̄übile
 Kih kiçidür mih uludur ayva bih
 Hem ḡürüha yumağ u düğüm girih
 Hem dıraht u şāh ağac oldı budak
 M̄inihed qorlar nihādendür qomağ
 360 Encümen ābisten ü zāden dimek
 Dernek ü yüklü toğurmak renc emek
 Serv ile kendir kenefşile kenev
 Lağ dağı şālağ pelās [u] yeñi nev
 D̄ivçe oldı s̄ülük dağı zelū
 Yu bişü bügzār ço boğaz gelū
 Pā-bürehne yalın ayağ bendegī
 Qulluğ oldı qay hem bārendegī
 Bes yeter haylī pes eyle olsa pes
 Yetişen qalmışlara feryād-res
[67a] 365 Hem taru gāvers ü peygüle bucağ
 Hem dağı encüg [u] āteşdān ocağ

²² Râşid Efendi, vr. 16a.

- Pîre bulıdur ṭaber-ḥūn taḥgilūn
 Ḳoz çetügi ſimdi eknūn u kenūn
- Reſk gūni piſk kıĝ berk űstūvān
 At ṭonıdur ḥod iſiĝ yel pehlivān
- Reſte vū ḥaſr u ḥaſū yine nedür
 Er ſırası ḳaynata ḳaynanadur
- Varluĝ heſtidürür peyvededür
 Ulaſıĝ yab yab olan āheſtedür
- 370 Küpecik beſtū ſitī ḥatun ſitem
 Güc tüfek zebṭāne körük oldı dem
- Bıkr kız dūſiſe kālīm er gören
 ‘Avret ü belḥam felāḥandur ſapan
- Yüce bālā yorucu dellāledür
 Hem oyuk tendiſe piſe aladur
- [67b] Hem neyistandur ḳamıſlıĝ perniyān
 Oldı naĝıſlu hüveydādur ‘ayān
- Teknedür zenber çekürgedür melaḥ
 ſūḥ kirdür çirk tāziſe vū ſaḥ
- 375 Dünbe kıyruĝ ſıtma teb raḥne gedik
 Baḥye ma‘nide nigendedür didik
- Gıcık [ü] ḥāriſ daḥı oldı zerir
 ſaruluĝ hem yazıcı oldı debir
- Gergedān erc oldı kıcık ĝalmilic
 Hem ſipāridür añız ezdef alıc
- Biddür ſöĝüt [ü] ilĝundur nihāl
 Tāze dal oldı vū boyun oldı yāl
- Ota dārū di ſusam künciddürür
 Biſte fiſtiĝ igde hem sünciddürür
- 380 Oldı gehvāre beſik lümter büyük
 And ſevĝend ü ĝürūh oldı bölük
- [68a] Sāv egindüdür ſepet ſāvin diĝer
 Dük ig pervā ḳolay perḥū kiler
- Sürb kıruſun ſüredür çoraĝ ſerāb
 ſüre yer kim ĝörünür ıraĝdan āb
- Hem çuvalduz toz adı pendüz gerd
 İſſı ĝerm oldı vū ſovuĝ oldı ſerd
- Kāc ſille oldı ĝerc oldı dilim
 Hem bürin oldı ſiriſimdür yelim

- 385 Miḥnet ü işkence oldı pīc pīc
Yola ‘azm itmek yarağ oldı besīc
Hem nevā nağme naşīb oldı nevā
Hem kişi kākādurur iş güç kiyā
Ḥab kün epsem ol dimek balçık ḥalāb
Zeb geñez oldı vü şāfi oldı nāb
Ez-ber it kim dördürür ma‘nī-yi tāb
Biri tāb-ı āftāb u māhtāb
- [68b] Biri kızmağ biri tākātđur biri
Zülfiñ ipiñ egilüp bükülmesi
- 390 Hem kitābıñ evveli fihrist hem
Bir ḥakīmiñ adı Zerdüşt ey dedem
Yarılıp açılmış olsa kefte di
Egilüp tolaşmış olsa ceftē di
Oldı ispergam ‘Arabca zaymurān
Fesligendür yiñ buni Türki hemān
Gök gibi ya‘nī sipehr-āsā siperm
Oldı hem reyḥān utanmağ oldı şerm
Fām gūne gibi ya‘nī zerd-fām
Şaruşın gül-gūne [gül]²³ gibi (ey) hümām
- 395 Tūn külḥan şām ağacı merḥdūr
Köşk kerḥ oldı biraz hem berḥdūr
Ma‘nide nā-dān u gāfildūr levend
Hem daḥı ta‘yini yok şağış idend
- [69a] Lāf urup söz çeyneme ya‘nī melend
Hem yavuz olan ḥarūn oldı vü tünd
Di vedā‘ itdi diseñ bed-rūd kerd
Ḥamle vü ceng itmege dirler neberd
Uyanık bī-dār u ‘āşık kirdār
Hem ḥaşıl āḥār u muḥkem üstüvār
- 400 İnce yol bennā ipi hencārdur
Ulu leşker başı hem sālārdur
Yaşlu çaylağ sügvār u müşḥār
Hem yavaş kişiye dirler bürd-bār
Ağlamağ müyiden efsāne semer
Hem pirinc boncuğ şebedür қаḥbe ğar

²³ Râşid Efendi, no. 594, vr. 17b.

- Hem daḥı ḥāşḥāş oldı kūknār
Hem peyū güye keledür sūsınār
- Hem ḥazīne oldı gencūr ey püser
İsteyüci kimse oldı ḥüzeger
- [69b] 405 İki köydür Rāz u Mervezdür biri
Ol vilāyetdeki şehridür Hirī
- Hem ‘Alem bir şehir adıdur hem Tırāz
Di yarağa ālete çalguya sāz
- Līz ḥōr enderzdür işmarlamak
Hem büyük gebz oldı gürz oldı çomağ
- Esnemekdür ḥāmyāz u şaşı kāj
Ger ola teynūs ḥırmen oldı jāj
- İssilik tefş orta yay adı temūz
Daḥı fi’l-cümle dimekdürür henüz
- 410 Hem fūsūs oldı daḥı ḥayf eylemek
Daḥı hezl ü bī-hude söz söylemek
- Çağz içi çirklü çıbandur hem denes
Çirkdür bir şehir adıdur hem Ṭabes
- Hem meniş ṭab‘ u sigāliş ḥīle mekr
Bevş keşret ya‘ni cem‘-i Zeyd ü Bekr
- [70a]
- Pehlevīce oldı güneş raḥş u vaḥş
Belḥde şehir ıldırmağdur dıraḥş
- Muğ gavur şu‘le fūrūğ u hezl lāğ
Ḳarañu muğ gice ḳarañusu māğ
- 415 Hem nüğül oldı deriñ daḥı güzāf
Bī-hude sözdür ‘aқılsızdur nişāf
- Ḥafriқ [u] zişt ü nişānedür hedef
Ḳıfdurur bir nev‘e ḳab ḳāv oldı ḥaf
- Ḳaşda vü alında çin ājengdür
Şıqlığ u āvāze ḥunbek ṭangdur
- Hem tekeledür bağltağ oldı heng
Ḳuvvete di şīvelü maḥbūba şeng
- Daḥı çürpük hezl oldı çeng lük
El ayağı egr‘olan tasa ḥudük
- 420 Hem tebūrāk iki tahtadur ki ḥūş
Bağlayup çatladuban ürküde ḳuş
- [70b]
- Gökçek ü gamlu ḥunük gamnākdür
Nāvek oğdur mişk otı hem nākdür

- Dağı nâ-fercâm u dağı nâ-sezâ
Ol kişi ola ki lâyıq olmaya
- Ma'nide tüzîm ya'nî gösterim
Türkisi döşeyelim birağalum
- Hem şühülîdendürür urmağ şafir
Hem nügühîden yarup biçmege dir
- 425 Hem dağı tüzîden ü tülideniñ
Ma'nisi kazanmağ öğrenmek biliñ
- Hem Buğârâ cānibind'Āmun digil
Bir ovaya ocağa kānun digil
- Ĥîz me'bundur dağı ĥatun tegi
Pād-şāhlar oldı keyhān ey aĥî
- Sürtüni sürtini ya'nî ġajġajān
Hem 'aşîre vü ħabile düdmān
- [71a] Hem tarılğanmağ terencîdendürür
Dağı orta ħış ayı behmendürür
- 430 Ödemek ħulluġı tüzîdendürür
Şaħlayup taħmağ süpüzîdendürür
- Oldı fersüden bozılup eskimek
Dağı şadırvāndurur büyük döşek
- Ĥa'ne peygāre bezek oldı firih
Oldı hem bir işte artuħluğ firih
- Dağı bitmek oldı rüyîden dağı
Oldı rüzîden zebūna suġbe di
- Hem gürāzîden şalınmağ bertıla
Börk Nūĥ'uñ 'avretidür Vāhile
- 435 Nesterîñ nesrîñ gülidür tîre māĥ
Güze dirler ulu yoldur şāh-rāĥ
- Hem şu sızmağdur zehîden tañtana
Di çağıldıya vü çay āvāzına
- [71b] Hem levîşedür yavaşa hem dağı
Ĥuşaħa dirler duşāĥa ey aĥî
- Derd-i zih oġlan toġurmağ zaĥmeti
Kāġa nâ-dān yāre bilgil rişveti
- Oldı baĥsîden zebün olmağ igen
Demdeme āvāze şülle ferc-i zen
- 440 Ĥamre bulġur çorbasıdur küpecik
Ĥumre oldı ĥev budak ħırmağ didik

- Māh-kāne aylık oldu pîşgāh
Şadr u ferzāne uludur vaqt gāh
- Yāfe hedyān söz ki ola herze ū
Herze söz söyleyicidür yāve-gū
- Didiler pāçile ol bir çenbere
Ayağ altın'ala batmaya qara
- Oldı ḥah ḥah ma'nide zihî zihî
Di içi pāşāya [tî]²⁴ ya'nî teḥî
- [72a] 445 Hem ḥadū tükürük tükürmekdür tūfū
Hem Ḳatū bir yer gözemekdür refū
- Kendirikle yaylağaç ma'nileri
Oldı kendüri vü destenbū biri
- Diñlegil ebced ḥisābıñ ey püser
Kim eliften yāya dek bir bir şayar
- Şay yeden ḳāfdan on on añla pek
Ḳāfdan yüz yüz şayarlar ğayna dek
- Çün ḥisāb-ı ebcedi bildiñ temām
Tuḥfemiñ tārīḥini bil ey hümām
- 450 Bu ḥisāb üzr'it bu mışra' dan şumār
Ḳaldı senden Şāhidî nev-yādigār
- 451 Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilāt
Bu kitābı öğren iç āb-ı ḥayāt
- 27 Her ki aḥlākıla ḥub mevşūf ola
Devlet-i kevneyn aña ma'tūf ola
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilāt
Vezni budur çün remel maḥzūf ola

KAYNAKÇA

- ALKAN, Mustafa, *Mecmū'a-Milli Kütüphanesi 2727 [Subha-i Sıbyân, Tuḥfe-i Şāhidî, Tuḥfe-i Vehbî, Aruz Risalesi vs.] (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, (Tamamlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Danışman: Prof. Dr. Atabey Kılıç), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- ALPARSLAN, Ali, *Manzum Lûgatler ve Tuḥfe-i Vehbî'nin Alfabetik Tertibi*, (Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1946-1947.
- ÇINAR, Bekir, *Miftâh-ı Lisân (Manzum Türkçe-Fransızca Sözlük)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

²⁴ Râşid Efendi 954, vr. 19a.

- ÇÖĞENLİ, Sadi, “*Eski Harflerle Basılmış Türkçe Sözlükler Kataloğu*”, Akademik Araştırmalar Dergisi, Yıl 2, Sayı 7-8, Kasım 2000-Nisan 2001.
- DİVLEKÇİ, Celâlettin, *Dilbilim ve Kur’an İlimleri Açısından el-Fîruzâbâdî’nin Besâir’i*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2000.
- ERDEM, Mehmet Dursun, “Osmanlı Dönemi Manzum Çocuk Sözlükleri ve Bir Lugât-ı Sıbyân Yazması”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl 9, Sayı 104-105, Ağustos-Eylül 2005, s. 178-189.
- ERDEM, Mehmet Dursun. “Manzum Sözlükler ve Tuhfe-i Âsım”, *International Journal of Central Asian Studies*, Volume 10-1, Editor in Chief: Choi Han-Woo, The International Association of Central Asian Studies Intitute of Asian Culture and Development, p. 197-216, Korea, (2005).
- ERGİN, Osman Nuri, *Türk Maarif Tarihi*, c. I, İstanbul 1977.
- GÜLHAN, Abdülkerim, “Manzum Sözlük Nazmü’l-Leâl’in Dil ve Üslûp Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Celal Bayar Üniversitesi II. Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi*, 11-13 Kasım 2005 MANİSA.
- GÜMÜŞ, Zehra, “Pîrî Paşazâde Mehmed b. Cemâlî’nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr”, *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, 10-12 Nisan 2006 *BİLDİRİLER*, KAYSERİ 2007, s. 717-730.
- GÜMÜŞ, Zehra, *Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr [Tuhfe-i Şâhidî Şerhi]*, (*İnceleme-Tenkitli Metin- Sözlük-Tıpkıbasım*), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Danışman: Doç. Dr. Atabey Kılıç), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2006.
- GÜMÜŞ, Zehra, “Tuhfe-i Şâhidî Şerhlerinden Tuhfe-i Mîr’in Şerh Metodu”, *Mevlânâ, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu*, 30 Eylül-01 Ekim 2006 *BİLDİRİLER*, MANİSA 2007, s. 197-208.
- İMAMOĞLU, Ahmet Hilmi, “*Farsça-Türkçe Manzum Sözlükler ve Şahidi’nin Sözlüğü (İnceleme-Metin)*” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1993.
- İLHAN, Seyfettin, *Şemsi Cevâhirü’l-Kelimât (Mukayeseli İnceleme)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1997.
- İMAMOĞLU, Ahmet Hilmi, *Muğlalı Şâhidî İbrahim Dede Tuhfe-i Şâhidî Farsça-Türkçe Manzum Sözlük*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla 2006.
- İNCE, Yılmaz, “Manzum Sözlükler ve Şemsi’nin Cevâhirü’l-Kelimât’ı Üzerine Bir Dil İncelemesi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Elazığ, 2002, c. XII, sayı: 2, s. 175-182.
- KARABEY, Turgut-Küleççi Numan, *Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük)*, Erzurum 1990.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan, “Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Remzi”, *Millî Kültür*, sayı: 74, Temmuz 1990, 60-61.
- KARTAL, Ahmet, *Tuhfe-i Remzi*, Ankara 2003.
- KILIÇ, Atabey, *Mustafâ bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin*, Laçın Yayınevi, Kayseri 2001.
- KILIÇ, Atabey, “Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin”, *12-13 Nisan 2001 Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni Bildiriler 1. Cilt*, Kayseri 2001, s. 441-447.
- KILIÇ, Atabey, “Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân”, *Prof. Dr. Abdülkadir Karahan’a Armağan Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu 6-7 Mayıs 2005 ŞANLIURFA, BİLDİRİLER*, Şanlıurfa 2006, s. 186-189.

- KILIÇ, Atabey, “Manzum Sözlüklerimizden Sübḥa-i Şıbyân Şerhi Hediyetü’l-İḥvân”, II. Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi, 11-13 Kasım 2005, MANİSA (“Manzum Sözlüklerimizden Sübḥa-i Şıbyân Şerhi Hediyetü’l-İḥvân”, *Turkish Studies*, c. I, sayı: 1, Temmuz-Ağustos-Eylül 2006, s. 19-28. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayil/makale/kilic.pdf>)
- KILIÇ, Atabey, “Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübḥa-i Şıbyân -1- (İnceleme)”, *Turkish Studies*, c. I, sayı: 2, Ekim-Kasım-Aralık 2006, s. 81-100. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi2/makale/kilic.pdf>.
- KILIÇ, Atabey, “Denizlili Mustafa b. Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin”, Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu, 6-8 Eylül 2006 DENİZLİ (“Denizlili Mustafa b. Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin”, *Turkish Studies*, c. I, sayı: 5, Yaz 2007, s. 340-348. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi5/sayi5pdf/kilicatabey2.pdf>).
- KILIÇ, Atabey, “Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026’da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmûası Hakkında”, *Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevîhâneler Sempozyumu, 30 Eylül-01 Ekim 2006, MANİSA, BİLDİRİLER*, Manisa 2007, s. 161-170.
- KILIÇ, Atabey, Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübḥa-i Şıbyân-2-(Metin)”, *Turkish Studies*, c. I, sayı: 4, Kış 2007, s. 29-71. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi3/atabeykilic.pdf>.
- KILIÇ, Atabey, “Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuḥfe-i Vehbî (Metin)” *Turkish Studies*, c. I, sayı:4, Bahar 2007, s. 410-475. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi4/kilicatabey.pdf>
- KILIÇ, Atabey, Manzum Sözlük Mecmûası (Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026) Tuḥfe-i Vehbî-Tuḥfe-i Şâhidî-Sübḥa-i Şıbyân, Laçın Yay., KAYSERİ 2007.
- KILIÇ, Atabey, Bosnavî Mehmed Necib Sübḥa-i Şıbyân Şerhi Hediyetü’l-İḥvân (İnceleme-Metin), Laçın Yay., KAYSERİ 2007.
- KILIÇ, Hulûsi “Fîrûzâbâdî”, *TDVİA*, c. XIII, İstanbul 1996.
- KIRBIYIK, Mehmet, “Miftâh-ı Lisân Adlı Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük Üzerine”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sayı:11-2002, s.184-200.
- Kur’ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali* (haz.: Prof. Dr. Suat YILDIRIM), Feza Gazetecilik A.Ş., İstanbul 1998.
- Mehmed b. Ahmed er-Rûmî, *Sübḥa-i Şıbyân*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1308-1311/1891-1893.
- Mehmed Necib, *Hediyetü’l-İḥvân fî Şerhi Sübhâti’s-Sıbyân*, Şirket-i Sahhâfiyye-i Osmâniyye Matbaası, İstanbul 1310/1893.
- MUHTAR, Cemal, *İki Kur’an Sözlüğü Luğat-ı Ferišteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-ı İlahî*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1993.
- ÖZ, Yusuf, (1996) *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (*Basılmamış doktora tezi*), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1996.
- ÖZ, Yusuf, (1997) “Tuḥfe-i Vehbî Şerhleri”, *İlmî Araştırmalar*, sayı: 5, İstanbul 1997, s.219-232.
- ÖZ, Yusuf, (1999) *Tuḥfe-i Şâhidî Şerhleri*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1999.
- YURTSEVEN, Necmettin, *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lugatlar ve Sünbülzâde Vehbî’nin Nuhbe’si*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2003.